

فتاری خراپی مندا ل

پلدا.. و رگانی : محم

برزی

ی ک ل ک ش گ ور کانی ناو پ لی خو نندن ، چ نیی تی مام م کردن ل گ ه سوک وتی خراپی مندا ی بز و لاساردا . مندا ک ن ت نها کاریگ ری ل س ر مام ستا و ئارامی ناو پ ل ک د ب ، ب کو است و خ ش کاردان و ی ز ر خراپی ب ه موو خو نندکار کانی ناو پ ل ک د ب ، ب ه ی ب فی دانی کات ، یان ت ن گ یشتنیان ل وان کان . ب گومان ئ و مندا بانی ئ و ج ر فتاران د ک ن ، ه ر ل خ یان و ئ و کاران ناکن ، ب کو ب گشتی ه کار ک بز و ن ری ئ و ج ر ه سوک وتان ی . یان ل وان ی تاک لگا ب ، ب مام ستاکی ب : (شت ک ل مندا ه ی) . ه رب ی ناب ب توو ی و ه چوون و س ر ک ن و و مامی بدر ت و و ووش ک ن بکر ، ب کو پ و یست مام ستاکی ب وردی ل ه کار کانی بک ت و ، تا گای کی ل بار و گونجاو ب چ نیی تی مام کردن بد ز ت و . ب گشتیش ه ن د ک ل ه کار کانی ئ و ج ر ه سوک وتان بریتیین ل :

۱ - باری ت ندروستی : ئ گ ر مندا ک ک ش ی ت ندروستی ه ب ، یان ئ گ ر تووشی ئازار ک بووب ، یان شت ک د ت نگی کرد ب ، ل وان ی ب زار بووب و بی و ب و ج ر ه سوک وتان ی ه ست و ئازار کانی خ ی د رب . ه ر ب ی ناکر ئ مج ر مندا بانی پشتگوی بخرن . پ و یست ب زووی چار س ریان ب بکر ت ، تا ک ش و ه سوک وتیان خراپتر ن ب .

۲ - گ انکاری : د ب بیربک ی و ب دوا د اچوونیان ب بک ین ، تا بزانیین مندا ک ل ماو ی پ شوودا هیچ گ انکاری کی س ر کی ب س ردا هاتوو ، تا ه کاری ئ و ه سوک وت ت ناسایان ب . ب نموون خو نندنگاکی گ اب ، ئا ف ر ز کراب ، دایک و باوکیان ج با بووبن و ، یان ک س کی نزیک ک چی دوا یی کرد ب و . هتد .

۳ - چاول ک ری : ن گ مندا ک ف ری چاول ک ری بوو ب ت ، وابزان ب نواندن د توان ئ و ی د ی و ت ب د ستی به ن ت . یان ل ناو خ زان کدا ژیا ب ت ه موویان ب ه مان شو ه سوک وت بک ن

۱. یان له ناو خزانۀ كيدا كشي تېندروستی و د روونی و توندوتیژی و هاوار هاوار و ئاژاو و د مـقاـهـه ، یان ماددې هـشـېـری تـدا بـکاربه . دیارۀ ئو كـشانـه بـ ئاشكرا و استـوخـ له پـروردـكـردن و هـسوكـوتی مندا كـدا هـنگـدـا تـو .

۴ - بـزاری : زـرجار هـسوكـوتی نامـ و خراپی ناو پـل ، مندا كـ بـزاردـكات . پاشان پـشتـگويـ خـستنی بـهرـ و توانا و زیرـکی و بیرتیژی مندا ی بـهرـمـند ، وا له و مندا هـانـه دـكات پـرچـكـردار و هـفتاری نامـ و خراپیان هـه .

۵ - كـرداری نادورست : كـرداری نامـ و نادروست له ژینگـی ناو ماـدا ، كـاردانـوی زـر خراپ له سـر هـسوكـوتی مندا بـجـدـهـن ، بـ نمـوونـ : دواكـوتنی كاتی خـوتن ، یان نـخـوتنی پـویست . ئاژاو و هات و هاوار و هـلوـس ، نـبوونی یارمـتی و پـشتـگیری پـویست ، پاشان نـبوونی سنورـك بـ گـرتن له هـفتار و هـسوكـوتی خراپ و نـشیاو .

هـوـكـانی چارـسـركـدنی ئو جـر هـسوكـوتـانـه

له ناو پـلـدا چـن مامـ له گـ هـسوكـوتی نالـباری ئـمـجـر مندا هـانـدا دـكـی . جا له گـه ئـوـشـدا هـنگـه نـتوانـت بـ تـواوی بـسـر كـشـكانیانـدا سـركـوتوو بی ، بـمـام ئـمـنـمایانـی خوارـو یارمـتیدـر بـ هـوـی چاسـركـردنیان .

۱ - گـڼـینی نـرـنی بـ ئـرـنـه : بـ وریایـدـو دـستـواژـیان بـ بـکاربهـنـه . بـ نمـوونـ كاتـك مندا كـی وـك ئالان ، له ناو پـلـدا هاوار هاوار و قیژـ قیژ دـكات . وا چاكـ بـی : تكایـه ئالان تـزـك بـ نـرمی و له سـرخـ قسـ بـكـ ، نـك : واز له قیژـ قیژ و هاوار هاوار بـنـه . لهـرـدا وـمـامـكـت بـ شوـیـكـی ئـرـنی ، كـاردانـوـی زـر باشی له سـر ئالان دـبـت .

سـرباری ئـوـی ئـگـر مندا كـ بـ شوـیـكـی نـرـنی هـسوكـوتی كـرد ، له جیاتـی ئـوـی سزای بدـیت ، هـوـبـد هـكارـكـانی دـستـنـشان بـكـیت . پاشان باـشـترین گـا بدـزـرـو بـ چارـسـركـدنی . بـ نمـوونـ :

ئـگـر مندا كـ هـسوكـوتـكـی خراپی كـرد ، چونـكـ گـرنگـی پـ نـدراوـ ، وا چاكـ دـرفـتی زـری بـ بـخـسـنـت ، تا زیاتـر قسـبـكات . بـمـش مندا بـ زوویی فـری هـسوكـوتی نوـ دـبـت و یارمـتی دـدات ، كـ دـتوانـه ئـوـی دـیـوـت بـ كـشـ و سزا بـدـستی بهـنـت و

ئارامى بدات بى دىروونى .

۲ - فىرى شىوازى ئىرنى بى

ل جياتى نىھىشتىنى ھىسوكىوتى نىخووزراوكان ، وا باشتى سىرنجت لىسار ئىو ىىفتارى باشان بىت ، كى دىتوت لى ناو پىللىكدا ىىنگىداتىو . لىناو پىلدا گىتوگى لىسار ھىسوكىوتى باشى ئىرنى بى . ھىستى بى دروستكردن و ھىسواسىنى پىستىرى ئامىژگارى و بىرخستىو بى پىللىك . بىمىش وا لى خوئىندكاركان دىكىت ، كى خىيان بىشدارى لى چالاكىيىكاندا بىكىن ، بى ئىوى ىاستىوخى پىيان بووترىت ئىو چالاكىيان بىكىن . كى دىارى ئىمىش دىاردىكى ھىوا بىخشى و كاردانىو و ئىنجامىكى زىر باش و بىنرخى دىبىت .

۳ - نموونى ئىو ىىفتاران بى ، كى چاوى دىكىت

نموونىكى ناوازى ئىو ىىفتاران بى ، كى بى خوئىندكاركانى دىخووزى . كاتى داوا لى خوئىندكاركان دىكىت لى كاتى دىارىكراودا ئامادىبن ، پىويستى بى ھىمان شىو خىشت ىىز لى كات بگىرىت . يان كاتىك داوىان لىدىكىت ىىك و پىك و خاوىن بن ، ئىوا پىويستى خىت و پىل و خوئىندىنگاكىش بى ھىمان شىو بن .

۴ - دانانى بىنىماكانى ھىسوكىوتى بى كىمى

ل سىرتى سالى نوى خوئىندىندا ، پىويستى خىت و خوئىندكاركان پىكىو كىر بىكىن ، بى دىارىكردنى ھىسوكىوتىكانى ناو پىل . باسى ئىو ىىفتاران بى ، كى باشى و ئىوانى خراپىن . پاشان ئىو ھىسوكىوتانى حىزدىكىت خوئىندكاركان بىرامبىر پىكترى بىكىن . وىك ئاكارى چاك و ىىز لى پىكترى گرتىن ، ئىمىش بنووسى و لىناو پىلدا بى جوانى ھىسواسى . تا بىردىوام لى بىرچاوى خوئىندكاركان بى . بىشدارىكردنى خوئىندكاركان لىو جىرى چالاكىياندا گىرىنگ و پىويستى . چونكى ھىست بىو دىكىن خىيان ىاستىوخى ھاوبىشبوون لىو چالاكىيىدا و زىاتىر پىيىوى بىنىماكانى دىكىن و پىوى پابىند دىبن .

۵ - پىيوىندى باش

ھىمىش ھىوئىد بى بىردىوامى پىيوىندى باشت ھىبى . قسى و داواكارىيىكانت دىتوانى كارىگىرى گىورىان لىسار مىنداان ھىبىت . بى نموونى كاتىك كارىكى باش دىكىن سوپاس و ستايشىيان بى ، وىك : سوپاس بىت ، كى پاكىت خاىيىكى نوقوئىكىت خستى ناو تىنىكى خىيىكىو . يان (تكاى لى سىرتى وانىكانى ىىژى دووشمىدا ، ئىركى ماوىتانىم بى بىھىن) گونجاو و باشتىر و تايبىتتىر لىوى

نا ئارامى و دىڭ ۋاڭ بىكەت . دوورنىيە لىڭ كاتىدا لىت بىزارىيە و نىيە ۋە گۈل لى قىسەكەنت بىگىر . ھەر بىر يىل پىۋىستە بى شىۋە يىكى ئاسايى گىتوگى لىڭگەدا بىكى ، بى شىۋە يىكى بىزانە ئاگادارى ھەموو ھەسۋەكەوت و ۋەفتارى نەخۋازراۋەكەنى ، خە ئىگەر ھەر ۋا بىردەۋام بى ، ئىنجامى خراپ و لىكەۋتە زىيەتلى دىبە .

۱۰ - پىۋەندى لىڭگە دايىك و باۋى پاراستىنى پىۋەندى لىڭگە دايىكان و باۋەكەنى مىندەۋان بى بىردەۋامى ، كارەكى زىر گىرگە و سودىبەخش . بى تايىبەتى بى چارەسەكەردى كەشى گەۋرە و ۋەفتارى نامە و نەخۋازراۋە مىندەۋەكەنىيان . پىۋىستە پىۋەندىيان لىڭگەدا بىكەت ، تا لىۋ كەردەۋانە ئاگادارىن و يارمەتى دەرەن بى چارەسەكەردىيان . پاشان لىۋەش دىنىيان ، كە لى ماۋەكەنىيانىشدا ھەمان ياسا و ۋەنمايەكەنى قوتابخانە ھەيە و بى چاكى جەبەجە دىكەرن .

تەبىئى : ئىم با بىتە لى ئىنگلىزىيەۋە كراۋە بى كوردى .